

HET LICHAAM VAN CLARA

BOEKEN VAN JAN SIEBELINK

- Nachtschade* (verhalen, 1975)
Een lust voor het oog (roman, 1977)
Weerloos (verhalen, 1978)
Opontboud (novelle, 1980)
De berfst zal schitterend zijn (roman, 1980)
De reptiële geest (essays, 1981)
En joeg de vossen door het staande koren (roman, 1982)
Koning Cophetua en het bedelmeisje (verhalen, 1983)
De hof van onrust (roman, 1984)
De prins van nachtelijk Parijs (portretten en gesprekken, 1985)
Met afgewend hoofd (novelle, 1986)
Ereprijs (novelle, 1986)
Schaduw in de middag (roman, 1987)
De overkant van de rivier (roman, 1990)
Sneller dan het hart (portretten, 1990)
Hartje zomer (verhalen, 1991)
Pijn is genot (wielerverhalen, 1992)
Met een half oog (novelle, 1992)
Verdwaald gezin (roman, 1993)
Laatste schooldag (verhalen, 1994)
Dorpsstraat Ons Dorp (briefwisseling met J. Jansen van Galen, 1995)
Vera (roman, 1997)
Daar gaat de zon nooit onder (met Rein Bloem en
Johanna Speltie, 1998)
Schuldige hond (novelle, met Klaas Gubbels, 1998)
De bloemen van Oscar Kristelijn (verhalencyclus, 1998)
Mijn leven met Tikker (roman, 1999)
Engelen van het duister (roman, 2001)
Margaretha (roman, 2002)
Eerlijke mannen op de fiets (wielerverhalen, 2002)
Knielen op een bed violen (roman, 2005)
De kwekerij (verhalen, 2007)
Het gat in de beg (met litho's van Klaas Gubbels, 2008)
Suezkade (roman, 2008)
Mijn eerste liefde (verhalen, 2009)

Vertalingen

- J.-K. Huysmans, *Tegen de keer*
J.-K. Huysmans, *De Bièvre*

Jan Siebelink

Het lichaam van Clara

ROMAN

2010

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Copyright © 2010 Jan Siebelink
Omslagontwerp Brigitte Slangen
Omslagillustratie Arcangel Images
Foto auteur Paul Levitton
Vormgeving binnenwerk Adriaan de Jonge
Druk Bariet, Ruinen
ISBN 978 90 234 5981 1
NUR 301

www.debezigebij.nl
www.jansiebelink.nl

Opgedragen aan Elise,
heldin van mijn volgende roman

Qui parlent de bonheur ont souvent
les yeux tristes.

LOUIS ARAGON

Tweeënzestig jaar. Je zou ze haar niet geven. Een prachtige vrouw. Slank, donkere ogen, mooie lippen. De tijd heeft nauwelijks vat op haar gebad. Het komt nog steeds voor dat mannen in het voorbijgaan zich omdraaien, haar nakijken, dromen. Ze heeft een opvallende manier van lopen, traag, aarzelend, en ze maakt daarbij een heel fijne beweging met haar schouders, alsof een sjaal van haar dreigt af te glijden. Die donkere ogen in het bleke, smalle gezicht staan koortsig. Eerder bezeten.

Altijd modieus, verzorgd gekleed. Vandaag draag je je roodleren jack, op een zwarte rok, en panty met een fijn dessin, die de huid van je benen verbult.

Een aantrekkelijke vrouw. Maar misschien kan ik niet helder over je oordelen. Ik ken Clara al zo lang. Vanaf mijn vroegste jeugd. Die bewuste zondagavond zag ik je alleen aan tafel. Fij, net tien jaar. Je moeder lag boven op bed, je vader was het huis uit gevlucht. Het eten stond onaangeroerd. Je keek me met verdrietige ogen aan, wist vanzelfsprekend geen raad met de situatie. Ik had met je te doen. Ik heb je altijd bewonderd. Maar laten we niet op het verhaal vooruitlopen. De scène van de mislukte avondmaaltijd komt vanzelf aan de orde.

Van jongs af aan heb ik Clara geobserveerd, bespied. Vaak heb ik haar aangesproken. Ik denk dat ik veel, zo niet alles van haar weet en wat ze voor mij heeft verborgen gehouden, heb ik wel kunnen vermoeden.

Ik wil alleen maar zeggen: als er een is die iets over haar kan zeggen, ben ik het wel. Ik voel me dichterbij haar dan bij mijzelf.

Proloog

Toch zat er vrolijkheid in de lucht die vroege ochtend. De zon!

Ze was net vanachter de platte daken van de Edisonstraat tevoorschijn gekomen. De eerste stralen gingen rakelings langs een gevel van een huis aan de Buys Ballotstraat, verrafelden het witte ragfijne weefsel van de vitrage achter een raam en bereikten het trottoir. De voordeur van dat huis stond wijd open, weldadig licht stroomde de hal binnen, maakte de kapstok met een verschoten regenjas, een parapubak en de glazen tochtdeur, versierd met ingeslepen guirlandes, bijna onzichtbaar.

Nog meer mensen waren blijven staan. Wat was er aan de hand? Hier woonde toch de straatveegster? Omstanders vormden een halve kring toen mannen in het helgele pak van de mortulancedienst een in macaber lichtblauw zeildoek gewikkeld lichaam naar buiten droegen. Het eerste licht van de dag hield de mannen met hun last een ondeelbaar moment gevangen voor deze de auto werd in geschoven. Een van hen trok de teakhouten voordeur van het huis achter zich dicht, waarvan het kleine, vierkante raam was beschermd door traliewerk.

Een vrouw schudde van verdriet haar hoofd, veegde tranen uit haar ogen. 'Och, wat had ze zich toegetakeld.' Een oude man, de handen gevouwen op zijn stok, zei:

'Een droevige aangelegenheid. Ik trof haar dagelijks in de straat. Ze hield een tijd lang de trottoirs schoon. Elke onge-rechtigheid, een dor blad, een takje, verwelkte bloesem, was haar een gruwel. Het was onmogelijk een gesprek met haar

aan te knopen.’ Hij keek naar de veel jongere vrouw die haar tranen de vrije loop liet en snikkend uitbracht:

‘Ik had met haar te doen. Ik woon daar, schuin tegenover.’

De mortulance gleed geruisloos de hoek om, richting Fahrenheitstraat. De weinigen in de straat keken het voertuig na.

‘Weet u wie zij was?’ vroeg de oude man.

De vrouw snoot haar neus, depte haar tranen.

‘In de tijd dat haar hondje stierf, ben ik wel bij haar binnen geweest. Later ook nog wel, maar ze was nogal op zichzelf. Ik heb haar zo vaak gevraagd de laatste tijd: “Kan ik je ergens mee helpen?” Ze wilde niet geholpen worden. Ze had met niemand contact.’

‘Het gerucht ging toch,’ zei de oude man, die zijn ogen even dichtkneep tegen het licht, ‘dat zij een rol zou spelen in een boek, in een bekende roman. Het fijne weet ik er niet van. In dat boek zou haar leven beschreven zijn.’

De buurvrouw van tegenover zei dat ze geen zin had om over de overledene te praten.

‘Ik mocht haar graag. Ze was niet zomaar iemand. Niet dat ik weet wat in haar leven allemaal speelde. Ik wil geen dingen zeggen die haar aangaan. Ik had met haar te doen. Ze wees mij af, zoals ze ten slotte niemand meer in haar leven toeliet. Wat ik wel wil zeggen... ik heb haar ’s nachts weleens voor het huis zien staan. Roerloos stond ze daar. Als een zoutpilaar, de handen voor de schoot gevouwen of om een kop koude thee heen, die ze leek te zijn vergeten, altijd in dezelfde regenjas, een donker hoofddoekje om, strak onder haar kin vastgeknoopt. Ook bij het smerigste weer. De regen leek haar niet te deren. Ze besepte de regen niet. Eén keer ging ik naar haar toe. De regendruppels stroomden langs haar gezicht. “Ga toch naar binnen,” zei ik. “Zal ik wat warmes voor je maken? Je vat kou zo.” Ze reageerde niet eens. Ze verpieterde.’

De buurvrouw van tegenover zweeg. Wat viel er nog te zeg-

gen? Genoeg, maar wat hadden de anderen daarmee te maken.

De zon had het hele trottoir, met twee gemeentelijke bloembakken waarin grillige slierten Oost-Indische kers bloeiden, in bezit genomen. De paar omstanders op dit vroege uur verspreidden zich. Dat groepje min of meer toevallige aanwezigen ademde de frisse ochtendlucht in en hun ogen, omhoogkijkend, zogen zich vol met het timide blauw van de hemel.

Een

I

De dierenarts onderzocht de hond van Clara Hofstede, legde de stethoscoop achter zich, op een tafel, onder een open muurkast met medicijnen, spreidde de oogleden van de kleine hazewind om naar de reflex van de pupil te kijken, zag de van angst uitpuilende ogen, streelde de smalle kop, liet zijn hand op de hals van het trillende dier rusten.

Als ik er nu in slaag, dacht Clara, zes lichte tikken in hetzelfde ritme op de rand van de behandeltafel te geven, blijft Jip in leven. Nee, ze ging het zich nog moeilijker maken: kwam ze aan die zes lichte tikken niet toe, dan zou ze dit vertrek niet mogen verlaten. Bij het vierde kleine tikje raakte ze de tafel niet aan. Fout. Clara begon opnieuw, gehaast. De arts gleed tastend over de diepe borst van de hond. Ze concentreerde zich op het tellen, liet haar blik van het dier naar de medicijnkast achter de arts gaan, tikte in een strak ritme zes keer, telde in de gauwigheid op de middelste schap zes kleine flesjes met een troebele vloeistof. Maar nu wist ze niet meer zeker of ze de zes tikjes op de rand van de behandeltafel wel had gegeven. Ze moest zich tot één ding bepalen.

Clara telde opnieuw, een hand op de hete kop van het dier, de andere tellend, uiterlijk rustig, maar zich verbazend dat deze tic zich op dit moment in deze nogal hevige vorm vertoonde. Ze stelde zichzelf onmiddellijk min of meer gerust. De situatie was er dan ook naar. Haar dochter zou vandaag achtendertig jaar geworden zijn en Jip was heel ernstig ziek. Waarschijnlijk zou ze afscheid van hem moeten nemen.

Ze wisselde, zonder dat de arts iets in de gaten had, het ritme van de tikken. Een, twee, drie – cesuur. Vier, vijf, zes. En

dan terug, snel, zonder cesuur. Nu twee kort, vier lang. Dan terug. Twee lang, vier kort. De dierenarts zocht haar blik. Clara deed of ze iets van de tafel wegveegde.

Door die abrupte beweging schoot haar zijden sjaaltje iets opzij. Ze draaide zich van de dierenarts af, knoopte haar sjaal opnieuw, schikte hem zo dat haar hals verhuuld was. Gewoonlijk droeg ze een hooggesloten jurk.

‘Mevrouw,’ zei de arts, ‘dit ras is hard voor zichzelf. Hij moet hevige pijn hebben, maar laat het niet merken. De tumor drukt op zijn maagwand. Hij heeft een bijkomende virale aandoening en zoals we al eerder hadden vastgesteld: de hartruis is toegenomen.’

Hij toonde het bloedende tandvlees van het dier: ‘Jip is bijna twaalf. U heeft veel plezier van hem gehad. Hij is nooit ziek geweest. Het is goed dat wij als redelijke mensen over zijn lot kunnen beslissen.’ De arts stelde voor haar morgen eind van de middag terug te zien. Dan was het hier rustiger. De hond zou eerst een roesje krijgen. Van het eigenlijke spuitje zou hij niets merken.

De tafel waarop het dier stond trilde. Ze drukte de hond tegen zich aan.

‘Hij krijgt een injectie tegen de pijn en van de assistente krijgt u extra pijnstillers mee.’ De arts draaide zich om naar de medicijnkast, pakte een ampul en bereidde de injectie voor.

Drie keer zes korte tikjes in verschillende variaties. Tegen jezelf zeggen dat je de behandelkamer nu moet verlaten, dat je zo snel mogelijk met de doodzieke hond naar huis moet, dat er geen enkele reden is langer te blijven. De situatie was toch duidelijk.

Ze dacht dat die woorden effect hadden.

‘Oud en ziek worden is niet leuk, mevrouw.’ De dierenarts tilde de hond van tafel, zette hem voorzichtig op de grond. Het beest kwispelde kort met zijn staart alsof er niets aan de hand was.

Clara's hand lag zogenaamd achteloos op de behandeltafel en gaf nog snel met haar wijsvinger zes lichte, onhoorbare tikken. Kon nog niet weggkomen.

‘Wilde u nog wat vragen?’

Aukje zou vandaag achtendertig zijn geworden. Die gedachte werkte. De blokkade werd opgeheven. Clara bedankte de arts, verliet het vertrek, vervoege zich bij de balie in de wachtkamer. Morgen werd ze om vijf uur verwacht. De assistente deelde Clara ook mee, met een iets andere stem, dat er na het inslapen van Jip diverse mogelijkheden waren. Ze kon hem hier achterlaten. Dan zou hij gecremeerd worden. Men rekende daarvoor, hoe gek het ook klonk, een kiloprijs als tarief. Voor Jip, die slechts elf kilo woog, zou het nog geen vijftwintig euro kosten. Voor een plekje op een hondenbegraafplaats was ze al gauw tweehonderd euro kwijt.

Clara koos direct voor het laatste. Daar hoefde ze niet over na te denken.

Met een kurkdroge mond (maar ze durfde niet om een slokje water te vragen) verliet ze de praktijk aan de Surinamestraat, opende van afstand haar auto die tegen de middenberm onder de kale kastanjabomen geparkeerd stond. In de voorname, schemerige stilte was geen mens te zien. Je zag hier nooit kinderen op straat spelen.

De stilte. Enorm. Die dag in november. Clara drukte de riem van de hond tegen haar wang. Zou hij toch beter kunnen worden? Kon dat? Als door een wonder? Als bijna opgestaan uit de doden?

De hemel was vreemd helblauw, met een zon die geen warmte gaf. Ik kijk altijd omhoog als ik verdrietig ben, dacht Clara. Of doet iedereen dat? Haar vingers speelden met het leer van de handtas. Ze draaide de binnenspiegel naar zich toe, knoopte het sjaaltje los, zag het slecht geheelde litteken, uitgehold in smalle wallen van wild vlees, keek de sluimerende, verstilde straat af. De wereld leek hier heel ver weg. Clara haalde haar mobieltje uit het handschoenvak, durfde niet te kijken. Maar wie zou haar bellen over de dochter die vandaag jarig zou zijn geweest?

De kille oostenwind die in die verstarde roerloosheid door de straat trok, werd langs de autoramen een heimelijk ruisen. Ze drapeerde de sjaal wat losser om haar hals, kon zich niet langer beheersen en keek op het scherm. Geen bericht. Ze deed opnieuw een uiterste poging de gedachte aan Aukje te verdringen door in een liefdevol gebaar de arm naar achteren te steken. Haar hand kon de in een deken gewikkelde net niet bereiken, maar zou het gebaar gezien hebben.

De gevels van de huizen aan de overkant werden in het late novemberlicht purperblauw. In de verte, richting Javastraat, tekende zich, ook heel even flauw paars, het borstbeeld van Couperus af. Het mobieltje gloeide in haar kleine hand. Er wilde maar geen bericht komen. Maar van wie, Clara?

Ik ga nu naar huis, besloot Clara. Maar ik weet zeker dat als ik nu wegrijd, de dierenarts morgen een vergissing zal maken en Jip een afschuwelijke dood zal sterven.

Jip kermde zacht en opnieuw ging haar blik naar de hemel, die donkerder was geworden. Verstijfd zat Clara in haar auto, de handen om het stuur geklemd.

Ze vroeg zich af of de hond wel in de auto was. Natuurlijk was hij in de auto. Samen met de assistente had ze hem op de achterbank geïnstalleerd. Ze schrok van zichzelf. Dat dwangmatige gedrag was toch lang achterwege gebleven. Ze had gemeend het definitief onder controle te hebben.

Aan het einde van de straat, op het gazon van de middenberm, onder de als kandelaars gesnoeide bomen, liep een man. Waarschijnlijk een bewonderaar die Couperus' beeld had bekeken, de vergulde letters op de sokkel had gelezen, misschien zelfs een fijn boeket bloemen had neergelegd. Als ze gelijk had, zou hij nu de weg oversteken en op de Egyptische ambassade af lopen, waar de toen nog jonge schrijver, op de eerste verdieping van zijn ouderlijk huis, achter het hoge raam aan de straatzijde, zijn debuut *Eline Vere* had geschreven.

Ze kreeg gelijk.

De man liep die kant op.

Zij startte de motor, was er zeker van dat de juiste inschatting elke nu opkomende dwanghandeling zou tenietdoen. Ze vergiste zich. Die vijand, diep in haar verborgen, dat kwalijke, weke gedeelte van haar, was uit zijn hol tevoorschijn gekomen.

Snel achter elkaar raakte Clara, nu met haar middelvinger, het dashboard aan. Een voorbijganger zou denken dat ze het ritme tikte van een deuntje op de radio. Ze slaagde er niet in tijdens het tikken niet aan de verjaardag van haar dochter te denken. Ze mocht pas wegrijden als dat lukte. Nu met haar pink. De lichtere toets wilde soms helpen. Dan met de wijs-

vinger, krachtiger, hamerend, drie keer twee, vervolgens drie keer drie. Drie hard, zacht, om en om. Maar zo kwam ze nooit de straat uit. Waarom zou ze niet aan haar verloren dochter mogen denken? Het zou ongewoon zijn als je daar niet elk moment aan dacht. Wat ze vroeg van zichzelf was tegennatuurlijk. Dit geredeneer werkte soms. Nu niet. Ze moest de aandacht op iets anders vestigen.

De roerloze man in de verte, in het avondlicht, met geheven hoofd het voormalige woonhuis van Couperus beschouwend, herinnerde haar door de lange gestalte aan haar eerste vriendje op de middelbare school. Op hetzelfde moment hoorde ze de stem van haar moeder. 'Claartje, je weet heel goed waarom ik boos ben.' 'Nee, mama, dat weet ik niet.' 'Omdat ik niet wil dat je met die Jonathan Smeets omgaat. Ik wil het niet. Ik wil het niet.' Mama schudde wild haar zware hoofd. Clara hoorde mama schreeuwen en op de vloer van de huiskamer stampen. Daarna liet mama zich met een lege blik in de schommelstoel vallen, leek Clara's aanwezigheid vergeten. Ze riep zonder haar dochter aan te kijken door het huis: 'Ik wil het niet. Die jongen is ziek.'

Mama's stem versteende haar. Ze schaamde zich voor die stem en ze was dankbaar dat niemand die kon horen. Het was een stem die ze wenste te haten. Ze schaamde zich nog steeds dat ze op één heel precies moment in haar leven aan die stem geen weerstand had kunnen bieden. Maar de herinnering leek te kalmeren. De list lukte, de teldwang zakte weg.

Clara gaf gas, trok langzaam op, maar nu dook weer de vraag op of Jip wel werkelijk op de achterbank in de auto lag. In de spiegel zag ze het slapende dier, dat rustig ademhaalde, niets beseft van Clara's worsteling. Vanzelfsprekend was Jip in de auto. Ze was toch niet gek. Niets zekerder dan die zekerheid. Toch had ze zojuist een fractie aan de werkelijkheid van de hond getwijfeld. Ze liet nadenkend haar blik op